

Is d'r per se keuzen veur de Q?

■ Over Quadoelenweg, de veldnaeme Kwadoele en deftig volk an 't Wiekien

Et kan een genoeg en blaeder veur aorighied nog es weeromme in veurige kraanten. Dan valen je soms zomar dingen op om nog evenpies op weeromme te kommen. Zo vul me et oge nog weer even op 'Monumentale straat met chique naam', een aorig artikeletien naor anleiding van de sjeke beginletter Q in de straatnaeme Quadoelenweg in Oosterwoolde. Et ston op 17 augustus in disse kraante. Quadoelen, die naeme zo'k et nog graeg even over hebben.

HENK BLOEMHOFF
M.M.V. TONIE SPIJKMAN

Jawisse, de Qua-schriefwieze zal mennig meenske een wat deftige indrok van kriegen. Doe ze die naeme keuzen hebben, we schreven 1938, mos et d'r vanzels wel een betien op lieken. Zok gevuul moet in die tied al wel speuld hebben in de gemiente. Dat dot ok wel bliken uut een vri'j bekend gedichien van klassieke Stellingwarver schriever H.J. Bergveld (1902-1966), zie de tekst op pag. 17 rechtsboven. Een betien bescheiden bleven ze toch ok wel mit Quadoelenweg, want megadeftig was et haost west mit boulevard of allee in 't stee van 'weg'...

Zo meraakelse 'groots' wodde et dus niet. Butendat, in hoevere zal deftig lieken echt een flinke rolle speuld hebben bi'j de keuze van de Q in Quadoelen? Zochten ze inderdaod 'liever iets mit een q' in plaets van 't Leege', zoas et kraantestok stelt? De straatnaemekemissie van 1938 mos de naemen van de straoten vaaststellen, zo lezen we, mar vun 't Leege mar niks – dat was de naeme die veursteld was, zie ok et gedicht van Bergveld. Mar waar verwist 'iets' mit een q dan naor? In de kraante wodt gist dat et Kadoele is mit de betekenis 't grote lege; veur de mooiighied dus mit een Q. Mit de betekenis dus zoas 't Leege ok al had en dat mit die naeme ok bekend was neffens de volksmond.

Krek even aandere

Toch daenke ik d'r krek even wat eers over. Aldereerst even die Q. De bedankers kun misschien een bron bruukt hebben door de Qua-schriefwieze in bruukt wodde. D'r hoeft dus niet per se veur de q keuzen te wezen allienig om de deftighied, al staot hi'j toch wel sjeke. Een spelling qua naost kwa koj' wel vaeker tegen. Zo lezen we in de Nederlaanse familienaembaank: Adriaan de Kwaadsteniet, Jsselmonde 1703; zoon van Adriaan Adriaens Quatsteniet.

En dan de keuze veur Kwadoele(n) / Quadoele(n). Om je even bewust te maeken: waar lopt de weg ok alweer door we et over hebben? Dat is an de westkaante van Et Wiekien, bijna van et plein mit et monument of. Dat plein is et zonuimde Keuper-drok-draank-schrieversplein. Et is veur et Gezondheidscentrum, en dat is weer een update van et veurige gemientehuis. Bi'j de brogge gaat de Quadoelenweg mit de vaort mit naor et westen, wiels hi'j pas een hiel aende veerder mit een hoeke naor et noorden gaat. Dan is et trouwens mitien de Martenskamp, dus niet meer de Quadoelenweg.

De ooldere behuzing van de Quadoelenweg gaat zo veer lange niet. Die lopt ongeveertot de dwasweg die naor de Wemeweg lopt (dus veur de biebeltheek daele). Vanof

Bi'j de vaort langes: links Quadoelenweg; dwas d'r op: Martenskamp. FOTO HENK BLOEMHOFF

door ongeveer wodde de Quadoelenweg deurtrokken, veerder naor et westen. Tegen et aende van de jaoren vuufstig zal dat west hebben.

Et kan gien toeval wezen, de keuze van de naeme Quadoelenweg. Waar de weg van de brogge of naor et westen dri'jd is, en dan een aentien wieder, daor is terrein dat vroeger De Kwadoele hiet, zie Kaortien 1, hieronder. De Kwadoele is een veldnaeme dus, de nae-

me van terrein as et waore 'an et aende' van de Quadoelenweg. Et wodt nog mooier, want dreks noordelik van dat terrein vienen we de terreinandudings Veurste en Achterste Kwadoele. Zie opni'j et stokkien veldnaeme-kaorte hierbi'j, Kaortien 1 dus, en zie ok Kaortien 3.

Et kon wel es wezen dat de andudings 'veurste' en 'achterste' ontstaon binnen vanuut et zicht van (een veurloper van) de Quadoelenweg of vanuut de huzen daore; misschien ok deur de blik van de 'dwasweg' of, of liever: de veurloper d'r van. Zoas die him wel wat oftekent op Kaortien 3.

Veldnaemeboek Oosterwoolde

Hoe kommen we d'r an? Zes jaar leden alweer verscheen et boek Veldnaemen van Stellingwarf Diel VII Oosterwoolde, mit daorin een macht an naemen van akkers, kaampen, waeters en al zo meer. Et is een saemenwerkingsperdukt van de historische verieninge van Oosterwoolde en van de Stellingwarver Schrieversronte. Hiel veul infermaanten en onderzokers hebben een barg gegevens veur dat boek bi'j mekeer zocht en andreugen, en/of ze hebben an et boek mitschreven.

Ik hael now even an wat d'r in dat boek onder et trefwoord Kwadoele verteld wodt over de liggings: 'Dit gaat om heideveld en bos mit vonder en voetpad naor Ten Hoor'. Ten Hoor dat is een oolde boerderi'je mit die naeme. De omschrijving komt uut een bron van 1826. Dan weej' ok mitien dat de benaeming Kwadoele al op zie minst 200 jaar oold is. Ik daenke van aorig oolder, mar daor is nog gien bewies veur.

Kaortien 1. Klein stokkien van veldnaemekaorte A-1 bi'j et veldnaemeboek van Oosterwoolde. Zie veural rechtsonder.

De Quadoelenweg in Oosterwoolde. FOTO ARCHIEF RENS HOOGYENGA

Hoe dat ok zit, et liekt me dat mit onze Quadoelenweg indertied et terrein mit de naeme Kwadoele vernuimd is. Ik daenk zodoende ok niet, zoas in et eerdere kraantestokken steld is, dat de betekenis van Kwadoele zoks is as 'et lege' (= Ned. 'het lage'), dus 't zelde as 't Leege. De betekenis, daor he'k et mit naodrok over, niet over et naemegeven, want de Quadoelenweg hadde wel degelik 't Leege of zoks hieten kund. Dan zol hi'j nuumd wezen niet naor et terrein Kwadoele mar naor et terrein 't Leege. Dat is terrein zoa'j dat op 'e bi'jgaonde plattegrond uut 1763 ok nog herkennen kunnen (Kaortien 2). Kiek bi'j 'No. 2'; daor staot 't Leege, zoas de meensken vanzels zeden en nog zeggen. Van een klein aentien boven links-onder of naor rechtsboven toe ziej' de Heere-weg. Die is tegenwoordig bekend as Brinkstraote. Et Wiekien kwam daor in de 19de ieuw naost te lopen, an de westkaante dus.

Kwadoele en 't Leege bin dus verschillende veldnaemen en verwiezen naor verschillend terrein. 't Leege is 'het lage', en kwadoele hooft wat anders in. Dat zal hieronder nog bliken doen (zie ok voetnote 1)

Boek vertelt

Wat hooft Kwadoele in? Et veldnaemeboek

“DOLE, DOLLE, EN DAT WIL ZEGGEN: GREUVEN SLOOT, GRACHT

van Oosterwoolde vertelt! Doele komt van Middelnederduits (zie voetnoot 2) drole, dolle, en dat wil zeggen: greuven sloot, gracht. In et Ni'jnederduits is et ok bekend as greenssloot. Vaeker gaot et om drassig gebied. Ok op 'e Veluwe kennen ze op inkelde plakken doele; dat is daor een gröppe die as ofscheiding diende.

Kwa... komt hier van kwaod = slecht, min, geveerlik, dat komt vaeker veur in veldnaemen die mit kwa beginnen. Misschien gong et in oons geval oorspronkeli om een slechte of geveerlike ofscheidingsgröppe. Of om een geveerlike sloot of groter waeter, al dan niet mit et doel om of te greenzen.

Oe?

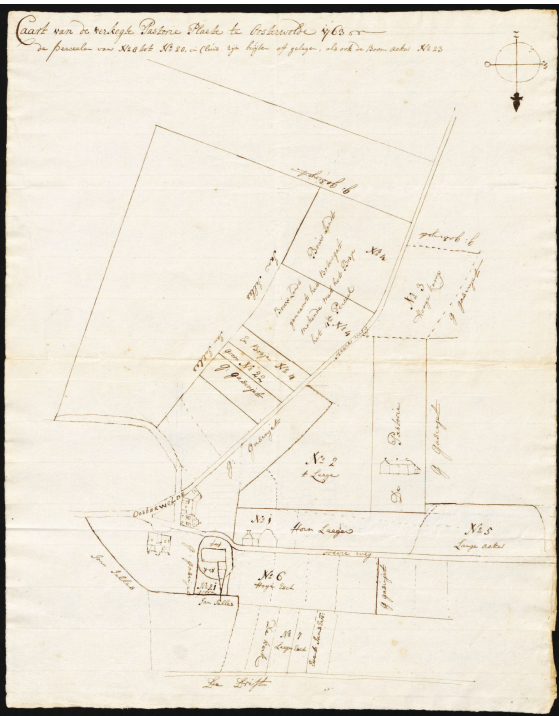
Hoe kommen we an de klinker oe in plaets

van oo in doele? Dat is goed te verklaoren, want die oe in doele is een ontwikkeling van de oo. De oo wodde vaekte tot oe in et Stellingwarfs. Zo gaon we tegenwoordig ok naor de schoele, niet meer naor de schole, we lezen ok boeken en gien boken.

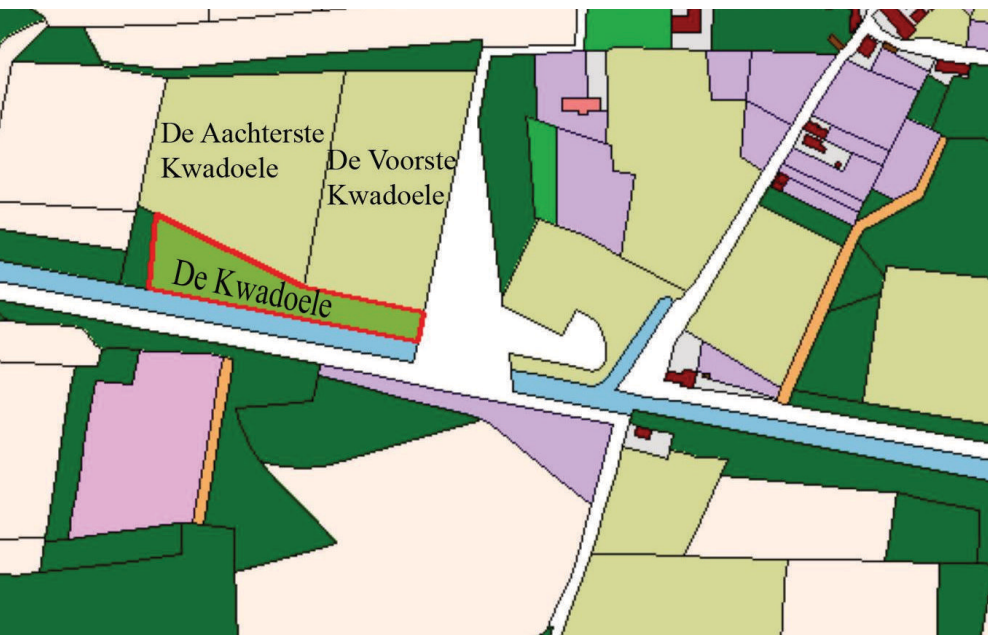
Vanwegens de veldnaeme Kwadoele daenk ik dat de w-uutspraake thuusheurt in de straatnaeme Quadoeleweg. En de Q komt beslist wel aorig veurnaem over. Hi'j was butendat ok de anleiding dat d'r wat aorig over de Quadoelenweg te lezen was in augustus. Et deftig volk an 't Wiekien (naor een gevleugeld woord van Bergveld mien ik) het zo vast nog meer anzien kregen en zal d'r beslist ok wél bi'j veren, al was 't mar wat de prieszen van de monementaole huzen anbelangt.

Hendrik Johannes Bergveld en zien vrouw, Ada Bergveld-Gorter. FOTO ARVEN BERGVELD

Kaortien 2. Kaorte van de verkochte pasteri'jeplaatse, 1763. Mit onder 'No. 2': 't Leege. Pas even op: et noorden is onder, rechts is et westen. BRON: CAERT VAN DE VERKOGTE PASTORIEPLAETSE TE OOSTERWOLDE 1763 ... - KAARTENKABINET - (TRESOR.NL)

Kaortien 3. Higsiskaorte, mit de veldnaeme Kwadoele d'r in plaetst. Mit ok de veldnaemen Achterste Kwadoele en Voorste Kwadoele, in et Stellingwarfs 'Veurste Kwadoele'. Et bekende Wiekien is nog mar een klein aentien greuven (naor et noorden toe). Dit toont de situaosie van 1832.

Een goeie naeme is alles weerd

Et is mi'j zuver liekevule
As ik now hiete Haans of Jan.
Wat naeme of wat ván ik drege
Et komt d'r mi'j gien steek op an!
Mar kom mi'j niet an onze straoten!
Dat komt mi'j krek! Dat stikt mi'j nauw!
As die inenend omdeupt wodden,
Dan komt oons hiele dörp in 't touw!
Wat veur mienheer woont now an "'t Lege",
An „Mattenskaamp" of „Bottergat"!
„Jan Arends Hof", dat is kleinerend!
En „Geitewal" is vuus te plat!
Wi'j willen knappe, ni'je naemen,
Niet alledaegs, mar wat appát!
En as ze mi'j om raad vraagd hadden,
Dan wus ik wel een stok of wat.
Zo as de „Bruuk-meer-botter-straote"
En et „Prinsesse-bonen-pad"!
En dan de „Hoge-mieters-laene"!
Want Oosterwoolde is gien gat!
Dan nog et „Hoolt- en Kekke-strekien".
En 't „Keuper-drok-draank-schrieversplein"!
Zo kregen wi'j een knap stel naemen
En 't wodde krek een stad in 't klein!

De eerste publikaosie van dit gedicht was in De Oost-Stellingwerper van 1938. De Oost-Stellingwerper was de veurloper van disse kraante. Et gedicht is hier citeerd uut et verzaemeld wark van H.J. Bergveld, mit de titel Bergveld lest veur uut eigen wark (2013). * Disse naeme is laeter ok in 't echt geven an et plein daor op doeld wodt: et plein veur et Gezondheidscentrum, et veurige gemientehuis dus. Dat gebeurde deur de ooldejaorsploeg De Jaorkneppers. Ok de Mattenskaamp is toch vernuimd, dat is in de straatnaeme Martenskamp.